

Міністерство освіти і науки України
Мукачівський державний університет
Педагогічний факультет
Кафедра дошкільної та спеціальної освіти

ОСНОВИ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ

методичні рекомендації для виконання
самостійної роботи
для здобувачів першого (бакалаврського)
рівня вищої освіти
спеціальності 016 «Спеціальна освіта»

МДУ– 2024

УДК 376.01(072)(075.8)

Розглянуто та рекомендовано до друку науково-методичною радою Мукачівського державного університету протокол № 10 від 23 квітня 2024 р.

Розглянуто та схвалено на засіданні кафедри дошкільної та спеціальної освіти протокол №10 від 19 березня 2024 р.

Укладачі:

Кас'яненко О.М. – доцент кафедри дошкільної та спеціальної освіти

Вальо Ж.Г – асистент кафедри дошкільної та спеціальної освіти, директор Комунальної установи «Інклюзивно-ресурсного центру Свалявської міської ради»

Рецензент:

Попович О.М. – д.пед.н., доцент кафедри дошкільної та спеціальної освіти

О-75 Основи інклюзивної освіти: методичні рекомендації для виконання самостійної роботи для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 016 «Спеціальна освіта» / укладач: О.М. Кас'яненко, Ж. Г. Вальо – Мукачево: МДУ, 2024. – 42 с. (1,55 д.а.)

Методичні рекомендації адресовані здобувачам першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 016 «Спеціальна освіта» для надання методичної допомоги в організації самостійної роботи, формування умінь та навичок самостійної роботи з літературними джерелами, Інтернет-ресурсами.

У методичних рекомендаціях і розкрито зміст, завдання та особливості дисципліни, подано перелік тем для самостійного вивчення та завдання до них, теми для доповідей, рефератів та презентацій критерії оцінювання знань та перелік рекомендованих джерел

© МДУ, 2024

ЗМІСТ

ВСТУП	4
I. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ОСНОВИ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ»	5
1.1. Мета та завдання навчальної дисципліни	
1.2. Програма навчальної дисципліни	9
II. ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧІВ З ДИСЦИПЛІНИ «ОСНОВИ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ»	14
2.1. Розподіл самостійної роботи по темах	
2.2. Теми самостійної роботи здобувачів та завдання до них	16
2.3. Теми для доповідей, рефератів та презентацій	32
III. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ САМОСТІЙНОЇ ТА ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧІВ	34
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	38

ВСТУП

Самостійна робота здобувачів є складовою освітнього процесу і основним засобом опанування навчального матеріалу дисципліни «Основи інклюзивної освіти», в час, вільний від обов'язкових навчальних занять.

Мета самостійної роботи – сприяти засвоєнню в повному обсязі навчальної програми та формуванню самостійності як особистісної ознаки та важливої професійної якості, сутність якої полягає в умінні систематизувати, планувати та контролювати власну діяльність.

Завдання самостійної роботи – вивчення тем, питань, винесених на самостійне опрацювання здобувачами, засвоєння певних знань, умінь, навичок, закріплення та систематизація здобутих на лекціях та інших аудиторних заняттях знань, їх застосування при виконанні практичних завдань та творчих робіт, виявлення прогалин у системі знань із дисципліни, забезпечення підготовки здобувачів до поточних аудиторних занять, контрольного заходу та підсумкового (семестрового) контролю.

Зміст самостійної роботи здобувачів визначається навчальною програмою, робочою програмою навчальної дисципліни «Основи інклюзивної освіти», методичними рекомендаціями до самостійної та індивідуальної роботи з названої дисципліни. Самостійної роботи виконується здобувач згідно з методичними вказівками та у відповідності до переліку і завдань до них.

I. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ОСНОВИ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ»

1.1. Мета та завдання навчальної дисципліни «Основи інклюзивної освіти»

Робочу програму навчальної дисципліни «Основи інклюзивної освіти» для здобувачів вищої освіти другого курсу спеціальності 016 «Спеціальна освіта», укладено відповідно до освітньо-професійної програми вищої освіти галузі знань 01 «Освіта / Педагогіка» спеціальності 016 «Спеціальна освіта» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти.

Мета дисципліни – формувати у здобувачів вищої освіти компетентностей щодо концептуальних засад інклюзивної освіти, системи державно-громадського управління інклюзивною освітою, особливостей психофізичного розвитку дитини з особливими освітніми потребами, основних принципів і технологій організації освітнього процесу в умовах інклюзивної освіти.

Основним завданням дисципліни є: засвоєння змісту основних принципів і цінностей інклюзивної освіти;

- оволодіння знаннями щодо міжнародного та національного законодавства у сфері інклюзивної освіти, зарубіжного досвіду;
- формування управлінських компетентностей у сфері інклюзивної освіти;
- засвоєння основних понять і вимог деонтології інклюзивної освіти;
- засвоєння основних принципів та технологій організації освітнього процесу в умовах інклюзивної освіти;
- оволодіння основними методами інклюзивного навчання у закладах освіти;
- оволодіння технологіями оцінювання результатів інклюзивного навчання учнів з особливими освітніми потребами;
- подальший розвиток професійних знань та умінь щодо роботи з дітьми з особливими освітніми потребами.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач повинен:

- *знати* основні підходи до надання освіти дітям з обмеженими можливостями; особливості розумової працездатності школярів в умовах інклюзивної форми навчання; методи та прийоми коригувальної роботи з дітьми та їх батьками;
- *вміти* на практиці застосовувати отримані теоретичні знання щодо освітнього процесу в ЗНЗ на інклюзивних засадах, вести

індивідуальний навчальний план, складати індивідуальну навчальну програму, організувати співпрацю з сім'ями, що мають дитину з обмеженими можливостями, використовувати ефективні прийоми соціалізації дітей з особливими потребами.

Мета та завдання забезпечують реалізацію низки **компетентностей**:

Інтегральна компетентність: здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі і практичні проблеми спеціальної та інклюзивної освіти у процесі корекційно-педагогічної, діагностико-консультативної, дослідницької та культурно-просвітницької діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування основних теорій і методів дефектології і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності:

ЗК-1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як член суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК-2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК-3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК-4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК-5. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК-6. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.

ЗК-7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК-8. Здатність працювати в команді.

ЗК-9. Здатність до міжособистісної взаємодії.

ЗК-10. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності:

СК-1. Усвідомлення сучасних концепцій і теорій функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я, раннього втручання, розвитку і корекції, навчання і виховання, реабілітації і соціалізації осіб із особливими освітніми потребами.

СК-2. Здатність до аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду становлення і розвитку спеціальної та інклюзивної освіти.

СК-4. Здатність планувати та організовувати освітньо-корекційну роботу з урахуванням структури та особливостей порушення (інтелекту, мовлення, слуху, зору, опорно-рухових, функцій тощо), актуального стану та потенційних можливостей осіб із особливими освітніми потребами.

СК-7. Здатність дотримуватися вимог до організації корекційно-розвивального освітнього середовища.

СК-10. Здатність до системного психолого-педагогічного супроводу сім'ї, яка виховує дитину з особливими освітніми потребами.

СК-12. Здатність організовувати дитячий колектив, створювати в ньому рівноправний клімат і комфортні умови для особистісного розвитку вихованців та їхньої соціальної інтеграції.

СК-13. Здатність будувати гармонійні відносини з особами з психофізичними порушеннями, їхніми сім'ями та учасниками спільнот без упередженого ставлення до їх індивідуальних потреб.

СК-14. Здатність до роботи із спільнотою – на місцевому, регіональному, національному, європейському і більш широкому глобальному рівнях з метою формування толерантного, гуманного ставлення до осіб з особливими освітніми потребами, розвитку здатності до рефлексії, включаючи спроможність обдумувати як власні, так й інші системи цінностей.

СК-15. Здатність аргументовано відстоювати власні професійні переконання, дотримуватись їх у власній фаховій діяльності.

СК-16. Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

СК-22. Здатність до поєднання теорії та практики, прагнення до удосконалення професійної компетентності.

Очікувані **результати навчання** за дисципліною:

РН2. Здійснювати пошук, аналіз і синтез інформації з різних джерел для розв'язування конкретних задач спеціальної та інклюзивної освіти.

РН3. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування, обмеження життєдіяльності у контексті професійних завдань.

РН5. Розуміти принципи, методи, форми та сутність організації освітньокорекційного процесу в різних типах закладів.

PH6. Планувати освітньо-корекційну роботу на основі результатів психолого-педагогічної діагностики осіб з особливими освітніми потребами з врахуванням їхніх вікових та індивідуально-типологічних відмінностей.

PH7. Вільно спілкуватися державною та іноземною мовами у професійному середовищі, володіти фаховою термінологією та професійним дискурсом.

PH12. Аргументувати, планувати та надавати психолого-педагогічні та корекційно-розвиткові послуги (допомогу) відповідно до рівня розвитку і функціонування, обмеження життєдіяльності дитини з особливими освітніми потребами.

PH13. Володіти методиками сприяння соціальній адаптації осіб з особливими освітніми потребами, їхньої підготовки до суспільної та виробничої діяльності.

PH14. Реалізовувати психолого-педагогічний супровід дітей з особливими освітніми потребами в умовах інклюзії у ролі вчителя-дефектолога, асистента вихователя закладу дошкільної освіти тощо.

PH15. Застосовувати у професійній діяльності сучасні універсальні та спеціалізовані інформаційні системи та програмні продукти; бібліотечні ресурси та технології, зокрема електронні; спеціальну апаратуру та інструменти.

PH16. Приймати обґрунтовані рішення з урахуванням цілей, ресурсних і законодавчих обмежень, ціннісних орієнтирів.

PH17. Мати навички самостійного навчання та пошуку необхідної інформації.

PH23. Мати навички самостійного навчання та удосконалення педагогічної майстерності, вирішувати професійні проблеми, дотримуючись етичних норм поведінки.

1.2. Програма навчальної дисципліни «Основи інклюзивної освіти»

Змістовий модуль 1. Концептуальні засади розвитку інклюзивної освіти

Тема 1. Інклюзивна освіта: сутність, завдання та принципи

Сутність і зміст поняття «інклюзивна освіта». Поняття «особливі освітні потреби». Особа з особливими освітніми потребами як суб'єкт інклюзивної освіти. Аналіз змісту понять «виключення», «сегрегація», «інтеграція». Завдання та принципи інклюзивної освіти. Концепції інклюзивної освіти у документах ЮНЕСКО, Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ), Світового банку, а також Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР). Переваги інклюзивної освіти. Категорії осіб з особливими освітніми потребами відповідно до класифікації ЮНЕСКО. Міждисциплінарність досліджень у сфері інклюзивної освіти.

Тема 2. Механізми забезпечення інклюзивної освіти у міжнародних документах та законодавстві. Зарубіжний досвід інклюзивної освіти.

Міжнародні документи ООН у сфері інклюзивної освіти: Загальна Декларація прав людини (1948), Конвенція про боротьбу з дискримінацією в галузі освіти (1960), Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права (1966), Конвенція про права дитини (1989), Стандартні правила забезпечення рівних можливостей для осіб з інвалідністю (1993), Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю (2006). Декларації міжнародних Форумів у сфері освіти: Всесвітня декларація про освіту для всіх (Джомтєн, 1990), Саламанська декларація про принципи, політику та практичну діяльність у галузі освіти осіб з особливими освітніми потребами та Рамки Дій щодо освіти осіб з особливими освітніми потребами (1994), Копенгагенська декларація про соціальний розвиток (1995), Дакарські рамки дій. Освіта для всіх: Виконання наших загальних зобов'язань (2000), Інчхонська декларація. Освіта – 2030: забезпечення загальної інклюзивної і справедливої якісної освіти та навчання протягом усього життя (2015).

Тема 3. Національне законодавство у сфері інклюзивної освіти. Інклюзивна освіта у контексті реалізації Нової української школи.

Законодавство України щодо забезпечення права дітей з особливими освітніми потребами на інклюзивну освіту. Укази Президента України у сфері інклюзивної освіти. Основні положення Постанов Кабінету Міністрів України, що регламентують надання державної підтримки особам з особливими освітніми потребами. Накази Міністерства освіти і науки України щодо організації інклюзивного навчання. Концепція Нової української школи. Упровадження інклюзивної освіти у межах реалізації Концепції Нової української школи. Цінності інклюзивної освіти. Роль школи у просуванні інклюзивних цінностей. Прийняття дітей з особливими потребами у закладах освіти та спільнотах.

Тема 4. Характеристика мережі закладів освіти для дітей з особливими освітніми потребами.

Соціальний та медичний підходи до навчання дітей з особливими освітніми потребами. Комбінована система надання освітніх послуг дітям з особливими освітніми потребами: заклади загальної середньої освіти з інклюзивним навчанням, заклади спеціальної освіти; навчально-реабілітаційні центри. Функції інклюзивно-ресурсних центрів. Завдання ресурсних центрів підтримки інклюзивної освіти.

Змістовий модуль 2.

Дитина з особливими освітніми потребами як суб'єкт інклюзивної освіти

Тема 5. Діти з особливими освітніми потребами: особливості психофізичного розвитку

Основні етапи розвитку дитини. Зовнішні (екзогенні) та внутрішні (ендогенні) чинники відхилення у здоров'ї. Зміни та модифікації у вікових періодах розвитку: еволюційні, революційні, ситуаційні. Класифікація психофізичних порушень розвитку. Категорії дітей з особливими освітніми потребами та їх характеристика. Методичні рекомендації педагогам щодо роботи з особливими дітьми дошкільного віку: діти з порушенням опорно-рухового апарату, порушенням зору, слуху, мовлення, діти із затримкою психічного розвитку та розладами емоційно-вольової сфери.

Тема 6. Технологія використання Міжнародної класифікації функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я дітей і підлітків (МКФ-ДП) в освіті для визначення особливих освітніх потреб дитини.

Сутність та основні принципи міжнародної класифікації функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я дітей і підлітків. Модель використання міжнародної класифікації функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я дітей і підлітків. Міжнародна класифікація функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я дітей і підлітків як сучасний індивідуальний підхід до визначення особливих освітніх потреб в Україні.

Тема 7. Соціалізація дитини з особливими освітніми потребами: індивідуальний підхід та етапи соціалізації.

Сутність поняття «соціалізація дитини з особливими освітніми потребами». Основні принципи соціалізації дитини з особливими освітніми потребами. Проектування етапів соціалізації дитини з особливими освітніми потребами. Роль сім'ї у соціалізації дитини з особливими освітніми потребами. Психолого-педагогічні умови соціалізації дитини з особливими освітніми потребами у закладі освіти. Соціально-економічні умови успішної соціалізації дитини в соціумі.

Змістовий модуль 3. Організація освітнього процесу в умовах інклюзивної освіти

Тема 8. Універсальний дизайн інклюзивного освітнього середовища.

Універсальний дизайн у сфері освіти. Принципи універсального дизайну. Особливості застосування універсального дизайну в інклюзивному освітньому середовищі. Архітектурна доступність, розумне пристосування. Облаштування просторово-фізичного інклюзивного освітнього середовища для дітей з особливими освітніми потребами. Медіатека та ресурсна кімната.

Тема 9. Команда психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами.

Основні завдання та функції команди психолого-педагогічного супроводу. Склад команди психолого-педагогічного супроводу. Організація роботи команди психолого-педагогічного супроводу. Асистент вчителя як учасник освітнього процесу; асистент дитини як відповідальний за соціальний супровід дитини; батьки як активні учасники освітнього процесу дитини з особливими освітніми потребами. Взаємодія усіх учасників команди психолого-педагогічного супроводу в освітньому процесі.

Тема 10. Індивідуальна програма розвитку дитини з особливими освітніми потребами.

Індивідуальна програма розвитку дитини з особливими освітніми потребами як документ реалізації індивідуальної освітньої траєкторії. Технологія розробки індивідуальної програми розвитку. Етапи виконання індивідуальної програми розвитку. Моніторинг виконання індивідуальної програми розвитку. Індивідуальний навчальний план. Індивідуальна навчальна програма.

Тема 11. Технології навчання в інклюзивному освітньому середовищі.

Концепції, орієнтовані на індивідуальний підхід у процесі навчання в інклюзивному освітньому середовищі (теорія множинного інтелекту; концепція, орієнтована на освітні потреби дітей; концепція універсального дизайну). Диференційований та індивідуальний підходи у навчанні дітей з особливими освітніми потребами. Сутність традиційного інтенсивного навчання в інклюзивному освітньому середовищі. Методики на основі підходу «Навчання у співробітництві». Стратегії когнітивного навчання в інклюзивному освітньому середовищі.

Тема 12. Технологія оцінювання результатів інклюзивного навчання.

Сутність поняття «педагогічне оцінювання». Класифікація методів педагогічного оцінювання. Основні завдання та функції оцінювання навчання учнів з особливими освітніми потребами. Психолого-педагогічні аспекти оцінювання учнів з особливими освітніми потребами. Методи реалізації формувального оцінювання. Підсумкове оцінювання результатів навчання учнів з особливими освітніми потребами. Портфоліо учня як інструмент оцінювання.

Тема 13. Додаткові освітні послуги в інклюзивному освітньому середовищі.

Сутність поняття «додаткові освітні послуги». Види додаткових освітніх послуг та їх мета. Психолого-педагогічні, корекційно-розвиткові послуги для дітей з особливими освітніми потребами.

Тема 14. Діяльність асистента вчителя в інклюзивному закладі освіти.

Основні завдання та роль асистента вчителя. Функції асистента вчителя: організаційні, навчально-розвивальні, діагностичні, прогностичні, консультативні. Компетентності асистента вчителя: знання, уміння, особистісні характеристики. Формування ефективних стосунків між учителем та асистентом учителя. Роль асистента вчителя у забезпеченні навчальних та інших потреб учнів. Порівняння обов'язків учителя та асистента вчителя.

Актуальність введення до штатного розпису закладів загальної середньої та дошкільної освіти спеціального педагога – фахівця зі спеціальної освіти для професійної діяльності в інклюзивному освітньому середовищі. Компетентності та функції спеціального педагога інклюзивного закладу освіти. Порівняння обов'язків асистента учителя та спеціального педагога.

II. ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧІВ З ДИСЦИПЛІНИ «ОСНОВИ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ»

2.1. Розподіл самостійної роботи по темах

Тема 1. Інклюзивна освіта: ідеологічні засади та завдання.	4
Тема 2. Механізми забезпечення інклюзивної освіти у міжнародних документах та законодавстві. Зарубіжний досвід інклюзивної освіти.	4
Тема 3. Національне законодавство у сфері інклюзивної освіти. Інклюзивна освіта у контексті реалізації Нової української школи.	4
Тема 4. Характеристика мережі закладів освіти для дітей з особливими освітніми потребами	4
Тема 5. Діти з особливими освітніми потребами: особливості психофізичного розвитку	4
Тема 6. Технологія використання Міжнародної класифікації функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я дітей і підлітків (МКФ-ДП) в освіті для визначення особливих освітніх потреб дитини	4
Тема 7. Соціалізація дитини з особливими освітніми потребами: індивідуальний підхід та етапи соціалізації	4
Тема 8. Універсальний дизайн інклюзивного освітнього середовища	4
Тема 9. Команда психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами.	4
Тема 10. Індивідуальна програма розвитку дитини з особливими освітніми потребами	4

Тема 11. Технології навчання в інклюзивному освітньому середовищі.	4
Тема 12. Технологія оцінювання результатів інклюзивного навчання	4
Тема 13. Додаткові освітні послуги в інклюзивному освітньому середовищі	4
Тема 14. Діяльність асистента вчителя в інклюзивному закладі освіти	4
Підготовка до контрольного заходу	4
Разом за семестр	60

2.2. Теми самостійної роботи здобувачів та завдання до них

Тема 1. Інклюзивна освіта: ідеологічні засади та завдання

План

1. Сутність і зміст поняття «інклюзивна освіта».
2. Аналіз змісту понять «виключення», «сегрегація», «інтеграція».
3. Завдання та принципи інклюзивної освіти.
4. Концепції інклюзивної освіти у документах.
5. Міждисциплінарність досліджень у сфері інклюзивної освіти.

Контрольні питання для опрацювання лекційного матеріалу і підготовки до семінарського заняття

1. Що таке «інклюзивна освіта»?
2. Якими є відмінності між поняттями «виключення», «сегрегація», «інтеграція» та «інклюзивна освіта»?
3. Які завдання інклюзивної освіти ?
4. Якими є принципи інклюзивної освіти?
5. Які міжпредметні зв'язки інклюзивної освіти існують?

Завдання для самостійної роботи

Завдання 1: Наведіть приклади ситуації виключення, сегрегації, інтеграції та інклюзії у навчанні дітей з особливими освітніми потребами.

Завдання 2: Дайте власне визначення поняттю «інклюзивна освіта» з урахуванням освітологічного підходу до визначення поняття «освіта». Наведіть приклади ситуації включення, сегрегації, інтеграції та інклюзії у навчанні дітей з ООП.

Завдання 3: Проаналізуйте основні результати впровадження національного проекту «Інклюзивна освіта – рівень свідомості нації».

Завдання 4: Прочитайте Саламанську декларацію та рамки дій щодо освіти осіб з особливими освітніми потребами. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_001-94#Text. Визначте, які кроки має зробити держава задля організації інклюзивної освіти на національному рівні.

Завдання 5: Проаналізуйте переваги інклюзивної освіти для різних учасників освітнього процесу.

Тема 2. Механізми забезпечення інклюзивної освіти у міжнародних документах та законодавстві. Зарубіжний досвід інклюзивної освіти

План

1. Основні міжнародні документи ООН у сфері інклюзивної освіти.
2. Саламанська декларація як стратегія розвитку інклюзивної освіти.
3. Концепції інклюзивної освіти у документах ЮНЕСКО, Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ), Світового банку, а також Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР).
4. Досвід упровадження інклюзивної освіти в різних країнах світу США, Італія, Норвегія, Фінляндія, Німеччина, Польща, Ізраїль та ін. (нормативно-правове забезпечення, мережа закладів, кадрове забезпечення тощо). (Презентація досвіду становлення і розвитку інклюзивної освіти в одній із зарубіжних країн (на вибір студента).

Контрольні питання

для опрацювання лекційного матеріалу і підготовки до семінарського заняття

1. Назвіть основні міжнародні документи ООН, що закріплюють право дітей з ООП на освіту.
2. У чому полягає інноваційність Саламанської декларації як міжнародного документа щодо розвитку інклюзивної освіти.
3. Які декларації міжнародних форумів у сфері інклюзивної освіти існують?
4. У чому полягає зміст положень Закону «Про освіту осіб з ООП» (IDEA) (Individuals with Disabilities Education Improvement Act) у США?
5. Який громадський рух став ключовим у розвитку інклюзивної освіти в Італійській Республіці?
6. Яку роль виконують центри спеціальної освіти в Республіці Австрії?
7. Які форми інклюзивної освіти функціонують для дітей з особливими освітніми потребами в Королівстві Бельгії?
8. Назвіть освітні проекти, які впроваджувались для розвитку інклюзивної освіти в Королівстві Нідерланди.
9. Які установи діють у Королівстві Швеції для психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами?
10. У чому особливість розвитку інклюзивної освіти у

Федеративній Республіці Німеччини?

11. Які рівні підтримки застосовуються для навчання дітей з особливими освітніми потребами у Фінляндській Республіці?

Завдання для самостійної роботи

Завдання 1: Проаналізуйте основні положення міжнародних документів, що регламентують право на інклюзивну освіту. Узагальнення подайте у вигляді таблиці. Висновки обґрунтуйте.

Документи ООН		
1.	Загальна Декларація прав людини (1948)	<i>Основні положення:</i>
2.	Конвенція про боротьбу з дискримінацією в галузі освіти (1960)	<i>Основні положення:</i>
3.	Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права (1966)	<i>Основні положення:</i>
4.	Конвенція про права дитини (1989)	<i>Основні положення:</i>
5.	Стандартні правила забезпечення рівних можливостей для осіб з інвалідністю (1993)	<i>Основні положення:</i>
6.	Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю (2006)	<i>Основні положення:</i>
Декларації міжнародних Форумів у сфері освіти		
7.	Всесвітня декларація про освіту для всіх (Джомтєн, 1990)	<i>Основні положення:</i>
8.	Саламанська декларація про принципи, політику та практичну діяльність у галузі освіти осіб з особливими освітніми потребами та Рамки Дій щодо освіти осіб з особливими освітніми потребами (1994)	<i>Основні положення:</i>
9.	Копенгагенська декларація про соціальний розвиток (1995)	<i>Основні положення:</i>
10.	Дакарські рамки дій. Освіта для всіх: виконання наших загальних зобов'язань (2000)	<i>Основні положення:</i>
11.	Інчхонська декларація. Освіта – 2030: забезпечення загальної інклюзивної і справедливої якісної освіти та навчання протягом усього життя (Всесвітній форум з питань освіти (2015)	<i>Основні положення:</i>

Завдання 2: Окресліть перспективні напрями розвитку інклюзивної освіти в Україні, враховуючи зарубіжний досвід США (закон «IDEA») і країн Європейського Союзу.

Тема 3. Національне законодавство у сфері інклюзивної освіти. Інклюзивна освіта у контексті реалізації Нової української школи.

План

1. Законодавство України щодо забезпечення права дітей з ООП на інклюзивну освіту.
2. Упровадження інклюзивної освіти у межах реалізації Концепції Нової української школи.
3. Роль школи у просуванні інклюзивних цінностей.

Контрольні питання для опрацювання лекційного матеріалу і підготовки до семінарського заняття

1. Яке законодавство України щодо забезпечення права осіб з ООП на інклюзивну освіту ви знаєте?
2. Які статті Закону України «Про освіту» регламентують право на інклюзивне навчання осіб з особливими освітніми потребами?
3. Назвіть основні положення постанов Кабінету Міністрів України, що регламентують надання державної підтримки особам з ООП.
4. Які існують накази Міністерства освіти і науки України щодо організації інклюзивного навчання у закладах освіти?

Завдання для самостійної роботи

Завдання 1: Проаналізуйте основні положення міжнародних документів, що регламентують право на інклюзивну освіту.

Завдання 2: Здійсніть порівняльну характеристику міжнародного і національного законодавства у сфері інклюзивної освіти. Результати подайте у вигляді таблиці

Завдання 3: Проаналізуйте Концепцію Нової української школи <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>

Обґрунтуйте, яким чином Нова українська школа сприяє розвитку інклюзивної освіти.

Завдання 4: Сформулюйте основні причини конфліктів, що виникають в інклюзивному класі. Дотримання яких етичних норм дає можливість їх уникнути?

Тема 4. Характеристика мережі закладів освіти для дітей з особливими освітніми потребами.

План

1. Соціальний та медичний підходи до навчання дітей з ООП.
2. Система надання освітніх послуг дітям з ООП.
3. Функції інклюзивно-ресурсних центрів.
4. Завдання ресурсних центрів підтримки інклюзивної освіти.

Контрольні питання для опрацювання лекційного матеріалу і підготовки до семінарського заняття

1. Що таке «система освіти»?
2. Що таке заклад освіти?
3. Які існують типи закладів дошкільної освіти для дітей з ООП?
4. Назвіть типи закладів загальної середньої освіти для дітей з ООП.
5. У чому полягає відмінність між спеціальної школою та навчально-реабілітаційним центром?
6. Якими є роль і функції інклюзивно-ресурсного центру в забезпеченні психолого-педагогічного супроводу дитини з ООП?
7. Які завдання виконує ресурсний центр підтримки інклюзивної освіти?
8. Назвіть заклади (установи) освіти для дітей з ООП, що не перебувають у системі Міністерства освіти і науки України.

Завдання для самостійної роботи

Завдання 1. Проаналізуйте динаміку чисельності закладів спеціальної освіти та закладів загальної середньої освіти з інклюзивним навчанням впродовж останніх років на прикладі будь-якого регіону.

Завдання 2. Розгляньте досвід організації інклюзивного навчання у закладі загальної середньої освіти як приклад формування позитивного ставлення учнів та суспільства загалом до осіб з особливими освітніми потребами.

Тема 5. Діти з особливими освітніми потребами: особливості психофізичного розвитку.

План

1. Основні етапи розвитку дитини.
2. Зовнішні (екзогенні) та внутрішні (ендогенні) чинники відхилення у здоров'ї.
3. Зміни та модифікації у вікових періодах розвитку:
4. .Порушення розвитку дитини.
5. Діти з особливими освітніми потребами
6. Категорії дітей з особливими освітніми потребами та їх характеристика.

Контрольні питання для опрацювання лекційного матеріалу і підготовки до семінарського заняття

1. Що означає поняття «розвиток людини»?
2. Які існують етапи розвитку дитини?
3. Якими є зовнішні (екзогенні) і внутрішні (ендогенні) чинники розвитку дитини?
4. Які існують зміни та модифікації у вікових періодах розвитку?
5. Що таке сензитивний період розвитку дитини?
6. Що означає поняття «порушення розвитку дитини»?
7. Які існують класифікації психофізичних порушень розвитку?
8. Що означає поняття «особа з особливими освітніми потребами»?
9. Які існують категорії дітей з ООП?

Завдання для самостійної роботи

Завдання 1. Охарактеризуйте категорії дітей з особливими освітніми потребами за різними класифікаційними ознаками. Узагальнення подайте у вигляді таблиці

Класифікаційні ознаки	Категорії дітей з ООП
Особливості психофізичного розвитку	Діти, які мають недостатній розвиток: - - Діти, які мають дефіцит розвитку однієї з функцій: - - - Діти, які мають дефіцит розвитку кількох функцій/різні варіанти сполучень дефіциту функцій і одного

	з варіантів недостатнього розвитку: - Діти, які мають захворювання: -
Особливості опанування навчальної діяльності	Діти, які мають порушення навчальної діяльності: - Діти, які мають тотальну або парціальну обдарованість: -
Особливості встановлення контактів із соціальним середовищем	Діти, які мають первазивне (наскрізне) порушення розвитку: -
Особливості розвитку внаслідок впливу соціального середовища	Діти, які: - -

Завдання 2. Здійсніть в інформаційних джерелах пошук визначення поняття «особливі освітні потреби», класифікації особливих освітніх потреб. Подайте узагальнення у вигляді таблиці.

Тема 6. Технологія використання Міжнародної класифікації функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я дітей і підлітків (МКФ-ДП) в освіті для визначення особливих освітніх потреб дитини.

План

1. Сутність та основні принципи міжнародної класифікації функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я дітей і підлітків.
2. Модель використання МКФ-ДП.
3. МКФ-ДП як сучасний індивідуальний підхід до визначення особливих освітніх потреб в Україні.

***Контрольні питання
для опрацювання лекційного матеріалу
і підготовки до семінарського заняття***

1. У чому полягає сутність МКФ?
2. Які існують компоненти МКФ?

3. Якими є структурні особливості класифікації МКФ-ДП?
4. Як МКФ-ДП може застосовуватись в інклюзивній освіті?

Завдання для самостійної роботи

Завдання 1. Розкрийте ключові позиції Міжнародної класифікації функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я дітей і підлітків (МКФ-ДП).

Завдання 2. Охарактеризуйте послідовність кроків для вибору класів і кодів Міжнародної класифікації функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я дітей і підлітків (МКФ-ДП).

Тема 7. Соціалізація дитини з особливими освітніми потребами: індивідуальний підхід та етапи соціалізації.

План

1. Основні принципи соціалізації дитини з особливими освітніми потребами.
2. Проектування етапів соціалізації дитини з особливими освітніми потребами.
3. Роль сім'ї у соціалізації дитини з особливими освітніми потребами.
4. Психолого-педагогічні умови соціалізації дитини з особливими освітніми потребами у закладі освіти.

Контрольні питання для опрацювання лекційного матеріалу і підготовки до семінарського заняття

1. Що означає поняття «соціалізація дитини з ООП»?
2. У чому відмінність між поняттями «соціалізація дитини», «розвиток особистості», «виховання», «освіта»?
3. Якою є роль сім'ї в соціалізації дитини з ООП?
4. Назвіть психологічні стадії, які проходить сім'я у сприйнятті дитини з ООП.
5. Які існують соціально-психологічні умови соціалізації дитини у закладі освіти?
6. Якими є соціально-економічні умови успішної соціалізації дитини з ООП у соціумі?

Завдання для самостійної роботи

Завдання 1. Відвідайте заклад освіти з інклюзивним навчанням та спроєктуйте етапи соціалізації конкретної дитини з особливими освітніми потребами. Відповідь обґрунтуйте.

Тема 8. Універсальний дизайн інклюзивного освітнього середовища.

План

1. Універсальний дизайн у сфері освіти.
2. Принципи універсального дизайну.
3. Особливості застосування універсального дизайну в інклюзивному освітньому середовищі.

Контрольні питання для опрацювання лекційного матеріалу і підготовки до семінарського заняття

1. Яка сутність поняття «універсальний дизайн у сфері освіти»?
2. Як Ви бачите застосування принципів універсального дизайну в інклюзивному освітньому середовищі? Наведіть приклади.
3. Що таке допоміжні технології? Наведіть приклади.
4. Які приклади розумного пристосування в інклюзивному освітньому середовищі Ви можете назвати?
5. Яка роль ресурсної кімнати як складової інклюзивного освітнього середовища?
6. Що таке медіатека?

Завдання для самостійної роботи

Завдання 1: Розгляньте особливості застосування універсального дизайну у сфері освіти. Узагальнення подайте у вигляді таблиці.

Особливості застосування універсального дизайну у сфері освіти

Універсальний дизайн: середовище	Універсальний дизайн: навчання
<i>Засоби доступу/залучення</i>	<i>Засоби доступу/залучення:</i>
<i>Переваги:</i>	<i>Переваги:</i>
<i>Труднощі:</i>	<i>Труднощі:</i>

Завдання 2: Запропонуйте облаштування ресурсної кімнати для інклюзивного закладу загальної середньої освіти з урахуванням ДБН В.2.2-40:2018 «Інклюзивність будівель і споруд».

Завдання 3: Підготуйте загальні рекомендації щодо організації просторово-фізичного інклюзивного освітнього середовища для дітей з порушеннями зору, для дітей з порушеннями слуху, для дітей з порушеннями опорно-рухового апарату, дітей з інтелектуальними порушеннями.

Тема 9. Команда психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами.

План

1. Команда психолого-педагогічного супроводу дитини з ООП.
2. Організація роботи команди психолого-педагогічного супроводу.
3. Функції членів команди психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами.
4. Асистент учителя як учасник освітнього процесу.
5. Батьки дитини з особливими освітніми потребами як активні учасники освітнього процесу.

Контрольні питання для опрацювання лекційного матеріалу і підготовки до семінарського заняття

1. Які основні завдання стоять перед командою психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами?
2. Хто входить до складу команди психолого-педагогічного супроводу?
3. Як відбувається організація роботи команди психолого-педагогічного супроводу? Опишіть.
4. Які функції виконує асистент учителя в освітньому процесі?
5. Якими є моделі спільного викладання між учителем та асистентом учителя?
6. Які обов'язки покладаються на асистента дитини під час інклюзивного навчання?
7. Як Ви розумієте роль батьків у команді психолого-педагогічного супроводу?
8. Як відбувається взаємодія між командою психолого-педагогічного супроводу та інклюзивно-ресурсним центром?

Завдання для самостійної роботи

Завдання 1: Розробіть тренінгове заняття з метою формування у членів команди психолого-педагогічного супроводу умінь працювати у команді.

Тема 10. Індивідуальна програма розвитку дитини з особливими освітніми потребами.

План

1. Технологія розробки індивідуальної програми розвитку.
2. Етапи виконання індивідуальної програми розвитку.
3. Моніторинг виконання індивідуальної програми розвитку.
4. Індивідуальний навчальний план.
5. Індивідуальна навчальна програма.

Контрольні питання

***для опрацювання лекційного матеріалу
і підготовки до семінарського заняття***

Що таке «індивідуальна програма розвитку»?

1. Які розділи індивідуальної програми розвитку дитини з ООП Ви знаєте?
2. У чому полягають особливості вивчення потенційних можливостей і потреб учня під час розробки індивідуальної програми розвитку?
3. Чим характерний другий етап розробки індивідуальної програми розвитку?
4. Які види адаптацій освітнього процесу Вам відомі?
5. У чому полягає відмінність між індивідуальним навчальним планом та індивідуальною навчальною програмою?
6. Які особливості етапу реалізації індивідуальної програми розвитку?
7. У чому важливість моніторингу реалізації індивідуальної програми розвитку, перегляду та внесення до неї змін?

Завдання для самостійної роботи

Завдання 1: Заповніть індивідуальну програму розвитку в розділі «Наявний рівень знань та умінь учня», На основі наявного рівня розвитку дитини розробіть цілі та завдання з урахуванням принципів цілепокладання SMART для двох сфер (на вибір студента: безпека, соціальний розвиток, комунікативні навички, поведінка, навички самостійності, навчальні навички).

Тема 11. Технології навчання в інклюзивному освітньому середовищі.

План

1. Концепції, орієнтовані на індивідуальний підхід у процесі навчання в інклюзивному освітньому середовищі.
2. Диференційований та індивідуальний підходи у навчанні дітей з ООП.
3. Сутність традиційного інтенсивного навчання в інклюзивному освітньому середовищі.
4. Методики на основі підходу «Навчання у співробітництві».
5. Стратегії когнітивного навчання в інклюзивному освітньому середовищі.

Контрольні питання для опрацювання лекційного матеріалу і підготовки до семінарського заняття

1. Яке визначення поняття «педагогічна технологія»?
2. Наведіть приклади технологій індивідуалізації освітнього процесу.
3. Що таке спільне викладання? Наведіть приклади моделей спільного викладання в інклюзивному класі.
4. Які приклади технологій подолання навчальних і поведінкових труднощів в інклюзивній освіті Ви можете назвати?
5. Наведіть приклади технологій адаптації освітнього середовища.
6. Якими є особливості навчання і розвитку дітей з порушеннями зору?
7. У чому полягають особливості навчання і розвитку дітей з синдромом дефіциту уваги та гіперактивності?
8. Які особливості навчання і розвитку дітей з порушеннями слуху?
9. У чому особливість навчання і розвитку дітей з порушеннями мовлення?
10. Як Ви розумієте особливості навчання і розвитку дітей з порушеннями опорно-рухового апарату?
11. У чому полягають особливості навчання і розвитку дітей з порушеннями інтелектуального розвитку?
12. Які особливості навчання і розвитку дітей з розладами аутистичного спектра?
13. Якими є особливості навчання і розвитку дітей із затримкою психічного розвитку?

Завдання для самостійної роботи

Завдання 1. Розробіть приклади адаптацій та модифікацій завдань з навчального предмету «Українська мова» для дітей різних категорій.

Завдання 2. Охарактеризуйте концепцію множинного інтелекту Говарда Гарднера та визначте особливості організації навчання дітей залежно від їхнього типу інтелекту. Узагальнення подайте у вигляді таблиці.

Особливості організації навчання дітей залежно від їхнього типу інтелекту

Тип інтелекту	Особливості навчання
<i>Візуально-просторовий</i> – здатність точно сприймати візуально-просторовий світ і змінювати попередні образи або маніпулювати ними	
<i>Кінестетичний</i> – здатність контролювати рухи власного тіла та майстерно оперувати фізичними предметами	
<i>Музичний</i> – здатність створювати і сприймати ритм, висоту тону і тембр, а також розрізняти форми музичного вираження	
<i>Міжособистісний (інтерперсональний)</i> – здатність розпізнавати настрої, темпераменти, мотивації та наміри інших людей і належним чином на них реагувати	
<i>Внутрішньоособистісний (інтраперсональний)</i> – знання власних почуттів, сильних сторін, недоліків, намірів та здатність використовувати ці знання для визначення власної поведінки	
<i>Логіко-математичний</i> – здатність розрізняти логічні або числові моделі та розуміти і вибудовувати довгі ланцюжки умовиводів	
<i>Вербально-лінгвістичний</i> – чутливість до звуків, ритмів і значення слів; уміння розпізнавати різні функції мови	
<i>Натуралістичний (природничий)</i> – здатність розрізняти рослини, тварин, каміння та інші явища навколишнього світу	
<i>Екзистенційний</i> – здатність філософствувати, медитувати, обговорювати «життєві питання»	

Тема 12. Технологія оцінювання результатів інклюзивного навчання.

План

1. Класифікація методів педагогічного оцінювання.
2. Основні завдання та функції оцінювання навчання учнів з ООП.
3. Психолого-педагогічні аспекти оцінювання учнів з ООП.
4. Методи реалізації формувального оцінювання.
5. Підсумкове оцінювання результатів навчання учнів з ООП.
6. Портфоліо учня як інструмент оцінювання.

Контрольні питання для опрацювання лекційного матеріалу і підготовки до семінарського заняття

1. У чому полягає сутність педагогічного оцінювання учнів з ООП?
2. Які основні функції оцінювання результатів навчання учнів з ООП Ви знаєте?
3. Назвіть методи і форми педагогічного оцінювання учнів з ООП.
4. У чому полягають основні вимоги щодо психолого-педагогічних аспектів оцінювання?
5. Що таке формувальне оцінювання?
6. Які приклади методів формувального оцінювання Ви знаєте? Опишіть.
7. Наведіть приклади видів портфоліо як інструмента оцінювання учнів з ООП.

Завдання для самостійної роботи

Завдання 1: Розробіть приклади адаптацій та модифікацій завдань з навчального предмету «Українська мова» для дітей різних категорій.

Тема 13. Додаткові освітні послуги в інклюзивному освітньому середовищі.

План

1. Сутність поняття «додаткові освітні послуги».
2. Види додаткових освітніх послуг та їх мета.
3. Психолого-педагогічні, корекційно-розвиткові послуги для дітей з ООП.

**Контрольні питання
для опрацювання лекційного матеріалу
і підготовки до семінарського заняття**

1. Як Ви розумієте сутність поняття «додаткові освітні послуги»?
2. Які етапи надання психолого-педагогічних, корекційно-розвиткових занять (послуг)?
3. Наведіть приклади видів додаткових психолого-педагогічних, корекційно-розвиткових занять (послуг) для дітей з ООП.

Завдання для самостійної роботи

Завдання 1: Наведіть приклади додаткових освітніх послуг відповідно до особливих освітніх потреб дитини.

Додаткові освітні послуги відповідно до особливих освітніх потреб дитини

Категорії бенефіціарів	Додаткові освітні послуги
Діти з порушеннями інтелектуального розвитку	
Діти із затримкою психічного розвитку	
Діти з порушеннями слуху	
Діти з тяжкими порушеннями мовлення, у тому числі з дислексією, дисграфією	
Діти з порушеннями зору	
Діти з порушеннями опорно-рухового апарату	
Діти з емоційними (афективними) розладами і порушеннями в поведінці	
Діти з труднощами в навчанні, не обумовленими обмеженими можливостями	

Тема 14. Діяльність асистента вчителя в інклюзивному закладі освіти

План

1. Основні завдання та роль асистента вчителя.
2. Функції та компетентності асистента вчителя.
3. Роль асистента вчителя у забезпеченні навчальних та інших потреб учнів.
4. Порівняння обов'язків учителя та асистента вчителя.
5. Компетентності та функції спеціального педагога інклюзивного закладу освіти.
6. Порівняння обов'язків асистента учителя та спеціального педагога.

Контрольні питання
для опрацювання лекційного матеріалу
і підготовки до семінарського заняття

1. Якими компетенціями повинен володіти асистент вчителя?
2. Як ефективно побудувати взаємовідносини між учителем та асистентом
3. Якіосновні моделі спільного викладання вчителя та асистента вчителя
4. Яку документацію веде асистент вчителя?

Завдання для самостійної роботи

Завдання 1: Знайдіть в інтернеті англomовну статтю, присвячену фаховій діяльності асистентів вчителя, спеціальних педагогів в загальноосвітньому середовищі, здійсніть її переклад на укр. мову. Напишіть тези цієї статті.

2.3. Теми для доповідей, рефератів та презентацій

1. Історичне підґрунтя інклюзивної освіти.
2. Термінологія та її значення у сучасній педагогіці.
3. Спеціальна освіта в Україні. Сучасний стан і перспективи.
4. Медична модель порушень розвитку.
5. Соціальна модель порушень розвитку.
6. Закони України про право на освіту дітей з особливими потребами.
7. Нормативно-правові акти, які регламентують інклюзивне навчання дітей з особливими освітніми потребами. Аналіз документа «Порядок організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах про інклюзивне навчання».
8. Роль батьків у впровадженні інклюзивної освіти.
9. Інклюзивна школа - осередок громади.
10. Педагог інклюзивної школи: десять кроків до вдосконалення.
11. Категоріальність дітей з особливими потребами.
12. Інклюзивна освіта: міжнародний досвід.
13. Термінологія і її значення
14. Важливість законодавства для впровадження інклюзивної освіти.
15. Команда: кого потрібно залучити для покращення процесу інклюзивного навчання?
16. Основні принципи командного підходу в інклюзивній освіті.
17. Роль учителів у процесі інклюзивного навчання.
18. Залучення батьків до процесу інклюзивного навчання.
19. Співпраця між вчителями та батьками.
20. Принципи побудови корекційного процесу та необхідність їх дотримання в навчанні та вихованні дітей з особливими освітніми потребами в умовах інклюзії.
21. Модель взаємодії спеціалістів для залучення дитини з особливими потребами в загальноосвітній простір.
22. Роль координатора інклюзії у визначенні освітнього маршруту для дитини з особливими потребами та здійсненні корекційно-розвивальної роботи.

Написання реферату (обсягом 10-12 сторінок, структурованим за планом, з використанням наведеного списку літератури).

Реферат. Важливим засобом у засвоєнні знань є написання рефератів та виголошення реферативної доповіді. Тематика рефератів пропонується за визначеними темами практичних занять та СРЗ. Мета реферативної доповіді полягає у засвоєнні студентами основних

аспектів розкритої у реферативному дослідженні теми, формуванні запитань, проведенні дискусії. На практичному занятті рекомендується обговорювати не більше двох рефератів.

Вимоги до реферату: обсяг – 10-12 аркушів формату А4; структура – вступ, основна частина, висновок, список використаних джерел.

У вступі розкривається актуальність теми, визначається мета, в основній частині містяться основні положення дослідження, що розкривають тему, у висновку викладаються основні положення та пропозиції автора, що впливають із розгляду теми. Реферативна доповідь та участь в її обговоренні можуть бути предметом окремого оцінювання викладачем або враховуватись ним при оцінці інших форм контролю

III. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ САМОСТІЙНОЇ ТА ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧВ

СРЗ оцінюється в межах комплексної оцінки знань, виходячи із видів роботи та критеріїв оцінювання з урахуванням особливостей навчальної дисципліни, обсягу годин, що відведені навчальним планом.

Система оцінювання самостійної (індивідуальної) роботи. Самостійна (індивідуальна) студентів, яка передбачена в темі поряд з аудиторною, оцінюється під час поточного контролю теми на відповідному занятті.

Критеріями оцінювання можуть бути:

- при усних відповідях: повнота розкриття питання, логіка викладання, культура мови, емоційність та переконаність, використання основної та додаткової літератури (підручників, навчальних посібників, журналів, періодичних видань тощо), аналітичні міркування, вміння робити порівняння, висновки;

- при виконанні письмових завдань: повнота розкриття питання, цілісність, системність, логічна послідовність, вміння формулювати висновки, акуратність оформлення письмової роботи, підготовка матеріалу за допомогою комп'ютерної техніки та інших технічних засобів.

Для визначення ступеня засвоєння навчального матеріалу та подальшого його оцінювання враховуються такі рівні знань студентів:

1-й рівень – низький. Здобувач володіє навчальним матеріалом на репродуктивному рівні або володіє частиною навчального матеріалу. Відповідь при відтворенні навчального матеріалу – елементарна, фрагментарна, зумовлюється початковими уявленнями про предмет вивчення;

2-й рівень – середній. Здобувач володіє повним обсягом навчального матеріалу, здатний його аналізувати, але не має достатніх знань для формулювання висновків, порівняння теоретичних знань із практичними прикладами. Відтворюється основний навчальний матеріал, виконуються завдання за зразком, володіння елементарними вміннями навчальної діяльності.

3-й рівень – достатній. Здобувач вільно володіє навчальним матеріалом на підставі вивченої основної та додаткової літератури, аргументовано висловлює свої думки, проявляє творчий підхід до виконання індивідуальних та колективних завдань при самостійній роботі.

Знання істотних ознак понять, явищ, закономірностей, зв'язків між ними, самостійне застосування знань в стандартних ситуаціях, володіння розумовими операціями (аналізом, абстрагуванням, узагальненням), вміння робити висновки, виправляти допущені помилки. Відповідь студента повна, правильна, логічна, обґрунтована та без власних суджень. Студент здатен самостійно здійснювати основні види навчальної діяльності.

4-й рівень – високий. Знання глибокі, міцні, узагальнені, системні та творчо застосовуються. Навчальна діяльність має науково-дослідницький характер, позначена вмінням самостійно оцінювати різноманітні проблемні ситуації, шукати шляхи їх вирішення, виявляти і захищати свою особисту позицію.

Критерії оцінювання відповіді здобувача на семінарському занятті

➤ оцінка «відмінно» – вичерпна відповідь на питання семінарського заняття. Здобувач відповідає логічно, послідовно, систематично. Відповідь свідчить про глибоке знання матеріалу. Здобувач опанував основну й додаткову літературу з теми, рекомендованої планом семінарського заняття. Доповідає впевнено, творчо, у доповіді виявляє науковий підхід, не підглядає у конспект, доцільно використовує терміни, правильно пояснюючи їх. Правильно відповідає на більшість питань викладача та учасників семінарського заняття;

➤ оцінка «добре» – здобувач виявляє досить повні знання матеріалу, не припускається у своїй відповіді суттєвих неточностей, засвоїв основну літературу, рекомендовану планом. Дає відповіді на питання викладача та учасників семінарського заняття. Доволі часто під час відповіді користується конспектом;

➤ оцінка «задовільно» – здобувач виявляє знання матеріалу в обсязі, достатньому для подальшого навчання і роботи за спеціальністю. Доповідач сильно «прикутий» до конспекту, припускається помилок. Матеріал не повно розкриває проблему. Відповідає на поставлені запитання з помилками, однак спроможний зі сторонньою допомогою виправити їх;

➤ оцінка «незадовільно» – здобувач відповідає, читаючи з конспекту, без допомоги якого у матеріалі орієнтується слабо, допускає принципові помилки. Відповідає на поставлені запитання тільки зі сторонньою допомогою. Матеріал не розкриває проблему; студент читає з конспекту, матеріал відповіді здобувача розкриває

проблему поверхово чи фрагментарно. На запитання викладача та здобувачів відповіді не може.

Оцінювання тестових завдань

Здобувачем надані правильні відповіді на:

0–25 % тесту – оцінка «незадовільно»;

26–50 % тесту – оцінка «задовільно»;

51–75 % тесту – оцінка «добре»;

76–100 % тесту – оцінка «відмінно».

Критерії оцінювання реферату:

➤ оцінка «відмінно» – реферат написано самостійно, формальні вимоги до реферату виконано, проблему повністю розкрито, висновки містять наукові пропозиції. Для написання реферату здобувач використав не тільки підручники, а і першоджерела;

➤ оцінка «добре» – реферат написано самостійно, всі вимоги до реферату виконані, проблема розкрита; наявні граматичні помилки;

➤ оцінка «задовільно» – реферат написано самостійно, але не всіх вимог дотримано, розкриття проблеми неповне;

➤ оцінка «незадовільно» – реферат написано самостійно, вимог не дотримано, проблему не розкрито; реферат написано не самостійно.

Оцінювання за чотирибальною системою:

➤ оцінка «відмінно» – здобувач повно і всебічно розкриває питання теми, винесені на самостійне опрацювання, вільно оперує поняттями і термінологією, демонструє глибокі знання джерел, має власну точку зору стосовно відповідної теми і може аргументовано її доводити;

➤ оцінка «добре» – загалом рівень знань здобувачів відповідає викладеному вище, але мають місце деякі упущення при виконанні завдань, винесених на самостійне опрацювання, обґрунтування неточні, не підтверджуються достатньо обґрунтованими доказами;

➤ оцінка «задовільно» – здобувач розкрив питання, винесені на самостійне опрацювання, в загальних рисах, розуміє їх суть, намагається робити висновки, але при цьому припускається грубих помилок, матеріал викладає нелогічно і не самостійно;

➤ оцінка «незадовільно» – здобувач не в змозі дати відповідь на поставлене запитання або відповідь неправильна, студент не розуміє суті питання, не може зробити висновки.

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ: НАЦІОНАЛЬНА ТА ECTS

Інтервальна шкала	Оцінка в балах за шкалою ECTS	Оцінка ECTS	Рівень компетентності	Оцінка за національною шкалою
				<i>для екзамену</i>
4,51-5,00	90 – 100	A	Високий (творчий)	Відмінно
4,01-4,50	82-89	B	Достатній (конструктивно-варіативни)	Добре
3,51-4,00	75-81	C		
3,16-3,50	69-74	D	Середній (репродуктивний)	Задовільно
2,51-3,15	60-68	E		
1,51-2,50	35-59	FX	Низький (рецептивно-продуктивний)	не зараховано з можливістю повторного складання
0,00-1,50	0-34	F		не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. Мартинчук О.В. Підготовка фахівців зі спеціальної освіти до професійної діяльності в умовах інклюзивного освітнього середовища : монографія / О. В. Мартинчук. К.: Вид-во учбової літератури, 2018. 420 с.
2. Колупаєва А.А. Навчання дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі: навчально-методичний посібник. А. А. Колупаєва, О. М. Таранченко. Харків : Вид-во «Ранок», 2019. 304 с.
3. Кузьмінський, А. І. Інклюзивна освіта в Україні: нормативно-правові акти. Ч.1 / А. І. Кузьмінський, Т. І. Бондар. – у 3-х частинах. – Черкаси : Видавець Вовчок О.Ю., 2017. – 302 с.
4. Організаційно-методичні засади діяльності інклюзивно-ресурсних центрів: навчально-методичний посібник / За заг. ред. М.А. Порошенко та ін. Київ: 2018. 252 с.
5. Порошенко М. Інклюзивна освіта: навч. посібник. К.: Тов. «Агенство «Україна», 2019. 300 с.
6. Шевців З. М. Основи інклюзивної педагогіки: підручник. Видання 2 е, виправлене, доповнене. Львів: «Новий світ – 2000», 2019. 264 с.

Допоміжна

1. Байда Л.Ю. Інвалідність та суспільство: навч.-метод. посіб. / Л.Ю. Байда, О.В. Красюкова-Еннс, С.Ю. Буров та ін.; за заг. ред. Л.Ю. Байди, О.В. Красюкової-Еннс. К., 2012. 216 с.
2. Данілавічюте Е.А., Літовченко С.В. Стратегії викладання в інклюзивному навчальному закладі: навч.-метод. посіб. / За заг. ред. А.А. Колупаєвої. К.: Видавнича група «А.С.К.», 2012. 360 с.
3. Єфімова С.М., Королюк С.В. Лідерство та інклюзивна освіта: навч.-метод. посіб. / За заг. ред. А.А. Колупаєвої. К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди»», 2011. 164 с.
8. Індекс інклюзії: розвиток навчання та участі в життєдіяльності шкіл : посіб. / Тоні Бут; пер. з англ. К. : ТОВ Видавничий дім «Плеяди», 2015. 190 с.
9. Колупаєва А.А., Савчук Л.О. Діти з особливими потребами та організація їх навчання: навч.-метод. посіб. К.: Видавнича група «АТОПОЛ», 2011. 273 с.

10. Колупаєва А.А., Таранченко О.М. Діти з особливими потребами в загальноосвітньому просторі: початкова ланка. Путівник для педагогів: навч.-метод. посіб. К.: «АТОПОЛ», 2010. 96 с.
11. Колупаєва А.А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи: монографія. К.: «Самміт-Книга», 2009. 272 с.
12. Мартинчук О.В. Діти з особливими освітніми потребами. *Дитина. Програма навчання і виховання дітей дошкільного віку від двох до семи років* / Наук. кер. програмою: О.В. Проскура, Л.П. Кочина, В.У. Кузьменко, Н.В. Кудикіна. К.: Київськ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2012. С. 94-99, 162-165, 239-243, 399-406.
13. Мартинчук О.В., Вертугіна В.М. Діти з особливими освітніми потребами / О.В. Мартинчук, В.М. Вертугіна. *Методичні рекомендації до Програми виховання і навчання дітей від двох до семи років «Дитина»* / наук. кер. проекту: В.О. Огнев'юк; наук. ред. Н.В. Кудикіна, В.У. Кузьменко. К.: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2012. С. 291-307.
14. Мартинчук О.В. Становлення і розвиток інклюзивної педагогіки як галузі педагогічного знання. *Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки): збірник наукових праць*. 2016. Вип 7 (1). С. 260-280.
15. Мартинчук О.В. Інклюзивна освіта: освітологічний контекст. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*. 2016. № 3. С. 146-150.
16. Мартинчук О.В. Інклюзивна педагогіка в контексті розвитку сучасного наукового знання про освіту . *Освітологія: українсько-польський щорічник*. 2016. № 5. С. 147-151.
17. Миронова С.П. Педагогіка інклюзивної освіти: навч.-метод. посібник. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2016. 163 с.
18. Модуль. Доступність та універсальний дизайн / О. Красюкова-Еннс, Я. Грибальський, Л. Байда, В. Азін. К., 2011. 132 с.
19. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. 2016. Режим доступу до ресурсу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
20. Нова українська школа: poradnik dla vchytela / Н. З. Софій, О. В. Онопрієнко, Ю. М. Найда та ін.; за заг. ред. Н. М. Бібік. К. : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. 206 с.
21. Основи інклюзивної освіти: навч.-метод. посіб. / За заг. ред. А.А. Колупаєвої. К.: «А.С.К.», 2012. 307 с.

22. Постанова КМУ від 9 серпня 2017 року № 588 «Про внесення змін до Порядку організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах». Режим доступу: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/osvita-osib-z-osoblivimi-potrebami/normativno-pravova-baza.html>
23. Постанова КМУ від 12 липня 2017 року № 545 «Про затвердження Положення про інклюзивно-ресурсний центр». Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/tag/dityam-z-osoblivimi-potrebami>
24. Примірне положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої та дошкільної освіти / Наказ МОН України від 08.06.2018 р. № 609
25. Про освіту / Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
26. Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо організації навчання осіб з особливими освітніми потребами / Постанова Кабінету Міністрів України від 21.07.2021 № 765. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/963-2000-%D0%BF#Text>
27. Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти / Постанова Кабінету Міністрів України від 15.09.2021 № 957. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/957-2021-%D0%BF#Text>
28. Софій Н., Найда Ю. Середовище, що належить дітям : poradnik для педагогів закладів дошкільної освіти / За заг. ред. В.В. Засенка. К., 2019. 65 с.
29. Учні початкових класів із особливими освітніми потребами : навчання та супровід : навч.-метод. посібник / Л.І. Прохоренко, О.О. Бабяк, В.В. Засенко, Н.А. Ярмола : навч.-метод. посібник. Харків: Вид-во «Ранок», 2020. 160 с.
30. Учні початкових класів із порушеннями слуху : навчання та розвиток : навч.-метод. посібник / С.В. Кульбіда, С.В. Литовченко, В.В. Жук, В.В. Литвинова. Харків: Вид-во «Ранок», 2020. 144 с.
31. Чеботарьова О., Гладченко І. Учні початкових класів із порушеннями інтелектуального розвитку: навчання та розвиток : навч.-метод. посібник. Харків: Вид-во «Ранок», 2020. 128 с.
32. Martynchuk O., Skrypnyk T., Sofiy N., Bahdanovich Hanssen N. Inclusive education in Ukraine – tension between policy and practice. *Dialogues between Northern and Eastern Europe on the Development of Inclusion. Theoretical and Practical Perspectives* / Edited By Natallia

Bahdanovich Hanssen, Sven-Erik Hansén, Kristina Ström. London: Routledge, 2021. P.148-167. (in English).

33. Skrypnyk T., Maksymchuk M., Martynchuk O., Suprun H., Pavliuk R. Increasing the Competence of Teachers in the Formation of Socio-Emotional Skills of Inclusive Classes Pupils. *The New Educational Review*. 2021. 65 (3). 224-235. DOI: 10.15804/tner.2021.65.3.18 (in English)

34. Skrypnyk T., Martynchuk O., Klopota O., Gudonis V., Voronsca N. Supporting of children wsth special needs in inclusive environment by the teachers collaboration. *Pedagogika*. 2020. 138 (2). P. 193–208. DOI: 10.15823/p.2020.138.11

Додаткові ресурси

1. Сайт Всеукраїнського фонду «Крок за кроком». <http://www.ussf.kiev.ua/>

2. Освіта дітей з особливими потребами / Сайт МОН України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/tag/dityam-z-osoblivimi-potrebami>

4. Сайт НУШ. Режим доступу: <https://nus.org.ua/articles/shkola-dlya-vsikh-prohodte-onlajn-kurs-pro-organizatsiyu-inklyuzyvnogo-seredovyshha/>

Основи інклюзивної освіти

Методичні рекомендації для виконання самостійної роботи для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності

016 «Спеціальна освіта»

Укладачі: О.М. Кас'яненко

Ж.Г. Вальо

Тираж 10 пр.

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції ДК № 6954 від 20.11.2019 р.

Редакційно-видавничний відділ МДУ,
89600 м. Мукачево
вул. Ужгородська., 26